

Rolnummers 466 en 467
Arrest nr. 69/93 van 29 september 1993

A R R E S T

In zake : de beroepen tot gedeeltelijke vernietiging van de wet van 3 augustus 1992 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, ingesteld door E.-Ch. Dijon en anderen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en L. De Grève, en de rechters K. Blanckaert, L.P. Suetens, H. Boel, L. François en P. Martens, bijgestaan door de griffier H. Van der Zwalmen, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

*

*

I. *Onderwerp van de vorderingen*

Bij verzoekschrift dat aan het Hof is gericht bij op 26 november 1992 ter post aangetekende brief en op 27 november 1992 ter griffie is ontvangen, vorderen Eugène-Charles Dijon, advocaat, woonachtig te Hoei, rue Armand Foncoux 8, Jean-François Hicter, advocaat, woonachtig te Marchin, rue Lileau 18, en Paul Jamar, advocaat, woonachtig te Hoei, rue des Augustins 42, de vernietiging van de volgende bepalingen van de wet van 3 augustus 1992 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, verschenen in het *Belgisch Staatsblad* van 31 augustus 1992 :

- artikel 8, dat artikel 617, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt;

- artikel 17, dat artikel 740 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt;

- artikel 20, in zoverre het in het laatste lid van artikel 747, § 2, bepaalt dat de conclusies die na het verstrijken van de termijnen zijn overgelegd, ambtshalve uit de debatten worden geweerd;

- artikel 21, in zoverre het een nieuw artikel 748, §§ 1 en 2, invoegt dat bepaalt dat de conclusies die na het gezamenlijk verzoek om rechtsdagbepaling of na het verstrijken van bepaalde termijnen zijn neergelegd, ambtshalve uit de debatten worden geweerd;

- artikel 24, in zoverre het artikel 751 wijzigt, in § 1, vierde lid, bepaalt dat de conclusies die na het verstrijken van een termijn van twee maanden zijn neergelegd, ambtshalve uit de debatten worden geweerd en in § 3 verwijst naar artikel 748 waarvan de vernietiging hierboven wordt gevorderd;

- artikel 26, dat artikel 753 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt, en in het voorlaatste lid ervan verwijst naar artikel 751 waarvan de vernietiging hierboven wordt gevorderd;

- artikel 27, dat artikel 755 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt, in zoverre het tweede lid ervan bepaalt dat na de in het eerste lid bedoelde neerlegging geen stuk, nota of conclusie kan worden neergelegd;

- artikel 52, dat een nieuw artikel 1072*bis* in het Gerechtelijk Wetboek invoegt, waarbij de rechter in hoger beroep wordt gemachtigd geldboetes uit te spreken van 5.000 tot 100.000 frank voor als tergend en roekeloos beschouwde hogere beroepen.

Bij hetzelfde verzoekschrift hadden dezelfde verzoekers bovendien de schorsing van de voormelde bepalingen gevorderd. Die vordering is verworpen bij arrest nr. 81/92 van 23 december 1992.

Bij verzoekschrift dat aan het Hof is gericht bij op 26 november 1992 ter post aangetekende brief en op 27 november 1992 ter griffie is ontvangen, vorderen Philippe Thirion, advocaat, woonachtig te Amay, rue Quoesimodes 15, Brigitte Bruyr, advocate, woonachtig te Couthuin, rue de Surlemez 30, en Christine Hussin, advocate, woonachtig te Hœi, rue F. Roosevelt, de vernietiging van dezelfde bepalingen.

Bij hetzelfde verzoekschrift hadden dezelfde verzoekers bovendien de schorsing van de voormelde bepalingen gevorderd. Die vordering is verworpen bij arrest nr. 81/92 van 23 december 1992.

Die zaken zijn respectievelijk ingeschreven onder de nummers 466 en 467 van de rol.

II. Rechtspleging

Bij beschikkingen van 27 november 1992 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel voor elk van de twee zaken aangewezen conform de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De respectieve rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er ten deze geen aanleiding was om de artikelen 71 en volgende van de voormelde bijzondere wet toe te passen.

Het Hof heeft de zaken samengevoegd bij beschikking van 2 december 1992.

Bij beschikking van 2 december 1992 is rechter L. De Grève - thans voorzitter van het Hof - aangewezen om de zetel aan te vullen; bij dezelfde beschikking is vastgesteld dat rechter L.P. Suetens verslaggever wordt.

Van de beroepen en van de beschikking tot samenvoeging is conform de artikelen 76 en 100 van de voormelde bijzondere wet kennisgegeven bij op 3 december 1992 ter post aangetekende brieven, die op 4 en 7 december 1992 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Het bij artikel 74 van de voormelde bijzondere wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 11 december 1992.

De Ministerraad, vertegenwoordigd door de Eerste Minister, wiens kabinet gevestigd is te 1000 Brussel, Wetstraat 16, heeft bij op 15 januari 1993 ter post aangetekende brief een memorie ingediend.

Afschriften van die memorie zijn conform artikel 89 van de organieke wet overgezonden bij op 9 februari 1993 ter post aangetekende brieven, die op 11 februari 1993 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld, met uitzondering van de brieven bestemd voor Ch. Hussin en B. Bruyr, die zijn teruggekomen met de vermelding « niet afgehaald ».

De verzoekers hebben bij op 5 maart 1993 ter post aangetekende brief een gezamenlijke memorie van antwoord ingediend.

Bij beschikking van 18 mei 1993 is rechter P. Martens aangewezen om de zetel aan te vullen ter vervanging van de heer M. Melchior, die tot voorzitter van het Hof is verkozen.

Bij beschikking van 18 mei 1993 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 26 november 1993.

Bij beschikking van 23 juni 1993 is rechter K. Blanckaert aangewezen om de zetel aan te vullen ter vervanging van rechter L. De Grève, waarnemend voorzitter en later tot voorzitter van het Hof verkozen.

Bij beschikking van 23 juni 1993 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de terechtzitting vastgesteld op 14 juli 1993.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen, die, evenals hun advocaten, van de datum van de terechtzitting op de hoogte zijn gebracht bij op 23 juni 1993 ter post aangetekende brieven, die op 24, 25 en 29 juni 1993 en 7 juli 1993 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld, met uitzondering van de brieven gericht aan P. Jamar, Ch. Hussin, Mr. Bertrand en Mr. Bernard, die zijn teruggekomen met de vermelding « niet afgehaald » of « woont niet meer op het adres ».

Op de terechtzitting van 14 juli 1993 :

- zijn verschenen :

. Mr. J. Olejnik en Mr. M. Charpentier, advocaten bij de balie te

Hoei, voor de verzoekers Dijon, Hicter en Jamar;

. Mr. P. Bertrand, advocaat bij de balie te Hoei, voor de verzoekers Thirion, Bruyr en Hussin;

- . Mr. R. Rasir, advocaat bij de balie te Luik, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters L. François en L.P. Suetens verslag uitgebracht;
- zijn voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

III. *Onderwerp van de bestreden bepalingen*

De bepalingen van de wet van 3 augustus 1992 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek die het onderwerp zijn van het beroep, luiden als volgt :

« Art. 8. Artikel 617, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 29 november 1979, wordt vervangen door de volgende bepaling :

' De vonnissen van de rechtbank van eerste aanleg en van de rechtbank van koophandel, waarbij uitspraak wordt gedaan over een vordering waarvan het bedrag 75.000 frank niet overschrijdt, worden gewezen in laatste aanleg. Hetzelfde geldt voor de vonnissen van de vrederechter waarbij uitspraak wordt gedaan over een vordering waarvan het bedrag 50.000 frank niet overschrijdt. '

Art. 17. Artikel 740 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

' Art. 740. Alle memories, nota's of stukken die niet ten laatste tegelijk met de conclusies of, bij toepassing van artikel 735, vóór de sluiting der debatten zijn overgelegd, worden ambtshalve uit de debatten geweerd. '

Art. 20. Artikel 748 van hetzelfde Wetboek, dat artikel 747 wordt, wordt vervangen door de volgende bepaling :

' Art. 747. § 1. De verweerder beschikt om zijn conclusie te nemen over één maand na overlegging van de stukken.

De eiser beschikt over één maand om hem te antwoorden.

De verweerder beschikt over vijftien dagen voor zijn wederantwoord.

De partijen kunnen de termijnen in der minne wijzigen.

§ 2. De voorzitter of de door hem aangewezen rechter kan, op verzoek van ten minste één van de partijen, de termijnen om conclusie te nemen bepalen, indien de omstandigheden van de zaak de regeling van de conclusie-termijnen verantwoorden.

Het verzoek wordt gericht aan de voorzitter of aan de door hem aangewezen rechter door middel van een verzoekschrift dat de reden bevat waarom hij andere termijnen zou moeten bepalen en dat de gewenste termijnen aangeeft. Het verzoekschrift wordt ondertekend door de advocaat van de partij of, bij diens ontstentenis, door de partijen zelf en het wordt ter griffie neergelegd in zoveel exemplaren als er betrokken partijen zijn. Het

wordt door de griffier bij gerechtsbrief aan de andere partijen ter kennis gebracht en, in voorkomend geval, bij gewone brief aan hun advocaten.

De andere partijen kunnen, binnen vijftien dagen na de verzending van de gerechtsbrief, op dezelfde wijze hun opmerkingen aan de voorzitter of aan de door hem aangewezen rechter doen toekomen.

Binnen acht dagen na het verstrijken van de termijn bedoeld in het voorgaande lid of na de neerlegging van het verzoekschrift wanneer het uitgaat van alle betrokken partijen, doet de voorzitter of de door hem aangewezen rechter uitspraak op stukken, behalve wanneer hij het noodzakelijk acht de partijen te horen, in welk geval zij bij gerechtsbrief worden opgeroepen; de beschikking wordt binnen acht dagen na de zitting gewezen.

De voorzitter of de door hem aangewezen rechter bepaalt de termijnen om conclusie te nemen en de rechtsdag. Tegen de beschikking staat geen enkel rechtsmiddel open.

Onverminderd de toepassing van de uitzonderingen bedoeld in artikel 748, §§ 1 en 2, worden de conclusies die zijn overgelegd na het verstrijken van de termijnen bedoeld in het voorgaande lid, ambtshalve uit de debatten geweerd. Op de rechtsdag kan de meest gereede partij een op tegenspraak gewezen vonnis vorderen. '

Art. 21. Artikel 747 van hetzelfde Wetboek, dat artikel 748 wordt, wordt vervangen door de volgende bepaling :

' Art. 748. § 1. In de zaken waarin artikel 735 niet van toepassing is, worden de conclusies die na het gezamenlijk verzoek om rechtsdagbepaling zijn neergelegd, ambtshalve uit de debatten geweerd; dit geldt niet wanneer het gaat om conclusies die het verzoek bedoeld in artikel 808 beogen of om conclusies die zijn neergelegd met de instemming van de andere partij.

Dit artikel blijft van toepassing wanneer de rechter, op verzoek van een van de partijen, verdaging tot een bepaalde datum toestaat.

§ 2. Een partij die conclusie heeft genomen, mag ten laatste dertig dagen vóór de rechtsdag om een nieuwe conclusietermijn verzoeken, indien zij gedurende de termijn die aan de rechtsdag voorafgaat, een nieuw en ter zake dienend stuk of feit heeft ontdekt dat nieuwe conclusies rechtvaardigt.

Het verzoek wordt gericht aan de rechter door middel van een verzoekschrift waarin het nieuw stuk of feit alsook de invloed ervan op het onderzoek van het geschil nauwkeurig wordt aangegeven. Het verzoekschrift wordt ondertekend door de advocaat van de partij of, bij diens ontstentenis, door de partij zelf en het wordt ter griffie neergelegd in zoveel exemplaren als er betrokken partijen zijn. Het wordt door de griffier bij gerechtsbrief aan de andere partijen ter kennis gebracht en, in voorkomend geval, bij gewone brief aan hun advocaten.

Deze partijen kunnen, binnen vijftien dagen na de verzending van de gerechtsbrief, op dezelfde wijze hun opmerkingen aan de rechter doen toekomen.

Binnen acht dagen na het verstrijken van de termijn bedoeld in het voorgaande lid, doet de rechter uitspraak op stukken door middel van een beschikking.

Indien hij de aanvraag inwilligt, bepaalt hij de termijnen om conclusie te nemen en wijzigt zo nodig de rechtsdag. Tegen deze beschikkingen staat geen enkel rechtsmiddel open.

De conclusies die zijn overgelegd na het verstrijken van de termijnen bedoeld in het voorgaande lid, worden ambtshalve uit de debatten geweerd. Op de rechtsdag kan de meest gereede partij een op tegenspraak gewezen

vonnis vorderen. '

Art. 24. Artikel 751 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

' Art. 751. § 1. De meest gereede partij kan ten aanzien van de partij die bij de inleiding of op een andere zitting niet is verschenen of die binnen de vastgestelde termijn geen conclusie heeft genomen, een vonnis vorderen dat geacht wordt op tegenspraak te zijn geweest, indien zij die partij heeft laten verwittigen van de plaats, de dag en het uur waarop het vonnis zal worden gevorderd, met de mededeling dat dit vonnis zelfs bij haar afwezigheid, een vonnis op tegenspraak zal zijn.

In eerste aanleg geschiedt de verwittiging van de verweerder die bij de inleiding of op een latere zitting niet is verschenen, door een gerechtsdeurwaarder wanneer de dagvaarding niet aan de verweerder in persoon of ter woonplaats is betekend dan wel overeenkomstig artikel 38, § 1. In de overige gevallen verwittigt de griffier bij gerechtsbrief; in voorkomend geval verwittigt de griffier ook, bij enkele kennisgeving, de advocaat van de partij. De verwittiging bevat de tekst van dit artikel.

Ten aanzien van de partij die bij de inleiding of op een latere zitting is verschenen, kan die verwittiging eerst worden gegeven na het verstrijken van de termijn van één maand vanaf de overlegging van de stukken.

Om haar conclusies ter griffie neer te leggen beschikt de verwittigde partij over een termijn van twee maanden vanaf de kennisgeving of de betekening van de verwittiging. De conclusies die na het verstrijken van deze termijn zijn neergelegd, worden ambtshalve uit de debatten geweerd.

Wanneer deze termijn evenwel tijdens de gerechtelijke vakantie verstrijkt, wordt hij verlengd tot op de vijftiende dag van het nieuwe gerechtelijk jaar.

§ 2. De zitting bedoeld bij § 1, eerste lid, wordt bepaald ten vroegste één maand en uiterlijk twee maanden na het verstrijken van de in § 1, vierde lid, bedoelde termijn.

De partij die de toepassing van dit artikel heeft gevraagd, kan uiterlijk tien dagen vóór de rechtsdag om verwijzing naar de rol verzoeken. Zo niet wordt de zaak op die rechtsdag behandeld. Is de rol overbelast, dan wordt de zaak verdaagd opdat er op een nabije datum beknopt over wordt gepleit.

Indien vóór de bepaalde rechtsdag conclusies worden neergelegd door de partij die om de toepassing van dit artikel heeft verzocht, kan de andere partij verzoeken de zaak naar de rol te verwijzen of ze te verdagen tot een nabije datum.

Bij verdaging van de zaak blijft het voordeel van de toepassing van dit artikel bestaan.

§ 3. Artikel 748, § 2, kan worden toegepast, indien na het verstrijken van de termijn van twee maanden bedoeld in § 1, vierde lid, een nieuw en ter zake dienend stuk of feit dat nieuwe conclusies rechtvaardigt, is ontdekt door een partij die conclusies heeft neergelegd.

§ 4. Zijn de in dit artikel voorgeschreven formaliteiten niet vervuld, dan kan het niet worden toegepast. '

Art. 26. Artikel 753 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

' Art. 753. Wanneer één of meer partijen in een onsplitsbaar geschil verstek laten gaan, maar er ten minste één verschijnt, worden de niet verschenen partijen, op verzoek van de meest gereede partij verwittigd van

IV. *In rechte*

- A -

Ten aanzien van het belang bij het beroep

Standpunt van de verzoekende partijen

A.1.1. Alle verzoekende partijen zijn advocaat.

In de zaak met het nummer 466 van de rol verwijzen zij naar die hoedanigheid.

In de zaak met het nummer 467 van de rol verwijzen zij naar hun hoedanigheid van rechtzoekende en van Belgisch staatsburger.

Standpunt van de Ministerraad

A.2.1. Volgens de rechtspraak van het Hof moet het belang van de verzoekende partijen aan diverse vereisten voldoen. Aan die vereisten voldoet met name niet het louter indirecte gevolg op de situatie van de verzoekende partijen. Dat kan het geval zijn wanneer een norm de rechten en de verplichtingen van de verzoekende partij niet verandert, maar het juridisch statuut wijzigt van derden die met de verzoekende partij in een bepaalde verhouding staan. Het vereiste eigen persoonlijke belang mag niet worden verward met het algemene belang en meer bepaald met het morele, sociale of politieke belang dat de verzoekende partij kan gevoelen in zoverre zij tracht dat algemene belang mee te bevorderen of in stand te houden.

A.2.2. De normen die worden aangevochten door de verzoekende partijen die in rechte treden in de hoedanigheid van advocaat, zijn geen normen die de rechtssituatie van de advocaten wijzigen. Zij behouden ten volle de rechten en de verplichtingen die zij tot 1 januari 1993 hadden. Zoals hierna zal worden uiteengezet, beogen die normen wijzigingen aan te brengen in het raam van de organisatie van de openbare dienst van de rechtsbedeling. Weliswaar moeten de advocaten, die bijstand verlenen aan personen die voor rechtscolleges verschijnen waarvan de werking is geregeld door de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek, vanzelfsprekend rekening houden met de nieuwe procedureregels, eenmaal een proces is aangespannen. Dat betekent slechts een wijziging van de sociale context waarin de advocaat zal optreden alsmede van de behoeften van zijn cliënten om over goede bijstand te beschikken bij de verwezenlijking van hun rechten. Al is het - waar dat een meer complexe dienstenverlening grotere risico's inhoudt voor de advocaat om professioneel aansprakelijk te worden gesteld, toch is dat geen wijziging van zijn rechtssituatie.

A.2.3. Afgezien van het louter juridische statuut van de advocaten moet nog worden opgemerkt dat de normen waartegen zij opkomen hun meer voor- dan nadelen brengen. Dat is het geval met de procedureregeling betreffende de termijnen om te concluderen en stukken neer te leggen (zekerheid op een beter georganiseerde wijze te kunnen werken), de wijziging van het tarief van de aanleg (de prestaties die specifiek zijn voor een procedure van hoger beroep met betrekking tot beperkte materiële belangen zijn immers niet van die aard dat zij een normale rendabiliteit verzekeren) en de burgerlijke geldboete (waarmee cliënten kan worden afgeraden beroep in te stellen zonder dat de advocaat daardoor zijn cliënteel dreigt te verliezen).

Wat het ideaal van het recht van verdediging en de zorg van de advocaat de belangen van zijn cliënt te behartigen betreft, mag toewijding niet worden verward met de hardnekkigheid waarmee men de cliënt aanmoedigt een tergend of roekeloos geding in te stellen. Het is waar dat de advocaat, indien het hem aan bekwaamheid of ijver ontbreekt, gevaar loopt dat zijn

cliënt vaker in gebreke zal zijn ten opzichte van de vereisten van de procedure en dat hij derhalve eventueel aansprakelijk zal worden gesteld, maar dat zijn slechts gevolgen van een foutieve uitoefening van het beroep.

A.2.4. Tenslotte moet de situatie van de advocaat die de beginselen van het recht van verdediging verdedigt niet verward worden met die van de natuurlijke personen waarvan wordt beweerd dat zij in hun persoonlijke situatie zijn geraakt en op wie die beginselen betrekking hebben.

A.2.5. In hun hoedanigheid van potentiële rechtzoekenden doen de verzoekende partijen evenmin van een belang bij het beroep blijken, zowel met betrekking tot de verhoging van het tarief van de laatste aanleg (in een proces waarvan de inzet niet hoger is dan 50.000 en 75.000 frank, zijn de gerechtskosten en de erelonen van advocaten met betrekking tot de uitvoering van een dubbele aanleg snel te zwaar om te dragen), de burgerlijke geldboete (want het feit de kans te lopen te worden gestraft wanneer men een vergrijp begaat is geen ongunstige wijziging van zijn rechtssituatie), als met betrekking tot de termijnen en procedureformaliteiten (die de bonafide partijen gelijkelijk beschermen en het gerecht tijd besparen). Voldoende waarborgen worden trouwens aan de rechtzoekenden geboden, zowel in verband met artikel 747, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek (verzoekschrift tot aanpassing van de termijnen) en artikel 748 (mogelijkheid om nieuwe conclusies neer te leggen met instemming van de partijen of met toestemming van de rechter; overmacht - met inbegrip van die welke voortvloeit uit de verhindering van de advocaat - moet in aanmerking worden genomen als algemeen toepasselijk beginsel), als in verband met de mogelijkheid nieuwe stukken neer te leggen telkens als conclusies mogen worden neergelegd.

A.2.6. Gesteld dat de bestreden bepalingen ongunstige gevolgen met zich meebrengen, toch raken die de verzoekende partijen niet rechtstreeks in hun rechtssituatie vermits zij niet aantonen dat zij partij zijn in een hangend proces, enerzijds, en de in het geding zijnde bepalingen geenszins de mogelijkheid wijzigen waarover de burger beschikt om zich tot de rechter te wenden, en evenmin de mogelijkheid om voor de rechter te verschijnen of te worden gebracht, anderzijds. Wat de eenvoudige hoedanigheid van gebruiker van een openbare dienst betreft, die volstaat niet om de verzoekende partijen het rechtens vereiste belang te verschaffen.

Antwoord van de verzoekende partijen

A.3.1. In hun hoedanigheid van advocaat hanteren de verzoekende partijen dagelijks de nieuwe bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek die de aan hun cliënten te verlenen diensten moeilijker maken. Zelfs in zijn globaliteit omvat het nieuwe stelsel zoveel nadelen dat de Minister van Justitie reeds wijzigingen heeft overwogen. De voordelen die volgens de Ministerraad eruit zouden voortvloeien, zijn betwistbaar, zowel die in verband met de stukken en conclusies die niet meer laattijdig kunnen worden overgelegd (in zoverre goede betrekkingen tussen advocaten tot hetzelfde resultaat leiden), de rendabiliteit (aangezien de advocaten met matiger honoraria vrede kunnen nemen en een rechtsideaal kunnen nastreven), als die in verband met de burgerlijke geldboete (aangezien de rol van de advocaat er niet in bestaat zijn cliënten af te raden een vordering in te stellen maar hen te informeren). Het belang van de verzoekende partijen bestaat dus erin dat de wet hun activiteiten tot verdediging van hun cliënten beperkt, hun beroepsaansprakelijkheid in het geding brengt door hen niet toe te laten alle argumenten uit te putten die gunstig zijn voor hun cliënten of hen advies te verlenen ten aanzien van het hoger beroep, en hen niet in staat stelt onrechtvaardige of verkeerde beslissingen te laten tenietdoen, waardoor hen een financieel nadeel wordt toegebracht.

A.3.2. In hun hoedanigheid van potentiële rechtzoekenden, misschien gedwongen gebruikers (in de hoedanigheid van verweerders) van openbare diensten die zij niet naar keuze kunnen gebruiken of niet gebruiken, worden de verzoekende partijen in hun subjectief recht om in rechte te treden benadeeld. De door de Ministerraad voorgedragen argumenten zijn betwistbaar, zowel wat betreft de tijdwinst als gevolg van de opheffing van het

hoger beroep (tal van processen worden snel behandeld, zelfs in hoger beroep, aangezien de rechtzoekenden er hoe dan ook belang bij hebben dat de uitspraken met het recht overeenstemmen, zij het door middel van een voorziening) en de instelling van de burgerlijke geldboete (aangezien de bonafide partijen zich kunnen vergissen over de kansen van hoger beroep), als wat de stelling betreft dat de nieuwe bepalingen geen afbreuk zouden doen aan de rechten van de burgers terwijl de essentiële rechten om te pleiten, te concluderen en zich te verweren in het geding zijn.

Ten gronde

Standpunt van de verzoekende partijen

Ten aanzien van artikel 8, dat artikel 617 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt (eerste middel : schending van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet)

A.4.1. Vanaf het ogenblik dat de wetgever het recht van hoger beroep als een fundamenteel recht erkent, dat, ook al is het noch door de Grondwet noch door de internationale verdragen erkend, de rechten van de verdediging en het recht op een billijk proces waarborgt, kan hij het hoger beroep niet op willekeurige wijze beperken. De gerechtelijke achterstand en de munterosie waarop hij zich beroept om de bestreden bepalingen te verantwoorden zijn slecht gekozen argumenten, het eerste omdat de onmogelijkheid waarin de Staat zich zou bevinden om in de rechtsbedeling te voorzien geen beperking van het recht op hoger beroep kan verantwoorden, het tweede omdat het optrekken van de bovengrens van 15.000 tot 75.000 frank buitensporig is en meer die rechtzoekenden treft wier bestaansmiddelen beperkt zijn en voor wie, gelet op die middelen, een mogelijkheid van hoger beroep van groot belang kan zijn. De bestreden bepaling stelt een discriminatie in van rechtzoekenden naargelang :

- zij, voor een geschil waarvan het bedrag tussen 50.000 en 75.001 frank ligt, zich tot de rechtbanken van eerste aanleg en de rechtbanken van koophandel wenden (beslissingen die niet vatbaar zijn voor hoger beroep) of tot de vrederechter (beslissingen die vatbaar zijn voor hoger beroep);

- zij zich al dan niet tot de arbeidsrechtbanken wenden, waarvan de vonnissen vatbaar zijn voor hoger beroep ongeacht de omvang van de oorspronkelijke vordering;

- zij, voor een vordering tot schadevergoeding die voortvloeit uit een strafbaar feit, zich tot de burgerlijke of tot de strafrechter wenden, vermits geen beperking van het recht op hoger beroep van de benadeelde partij bestaat ten aanzien van de beslissingen van laatstgenoemde.

Ten aanzien van de artikelen 17, 20, 21, 24, 26 en 27, die respectievelijk de artikelen 740, 747, 748, 751, 753 en 755 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigen (tweede middel : schending van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet)

A.4.2. Die bepalingen beperken de rechten van de verdediging en het recht op een billijk proces die, krachtens de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet, voor alle burgers op dezelfde wijze erkend en verzekerd moeten worden. Zij hebben dit gemeenschappelijk dat zij het recht om te concluderen, om nieuwe argumenten en nieuwe vormen tot verdediging van het standpunt van een rechtzoekende te laten gelden, alsmede de mogelijkheden tot indiening van stukken of conclusies, aanzienlijk beperken, en dat zonder bijzondere verantwoording en zonder die restrictieve bepalingen te beperken tot de uitzonderlijke gevallen die alleen door dringende noodzaak zouden gerechtvaardigd zijn. Nu moet men echter weten dat over het algemeen voor de rechtbanken van eerste aanleg een termijn van ongeveer zes maanden verstrijkt tussen de datum van neerlegging van de conclusies en de dag van de pleidooien. Het lijkt dus niet redelijk een partij te verbieden nieuwe argumenten te laten gelden die zij bijvoorbeeld kan ontlenen aan recente juridische publikaties of die haar door een nieuwe advocaat die zij zou hebben gekozen, kunnen worden gesuggereerd. Voorts komt het vaak voor dat bepaalde stukken, waarvan een partij zich het belang niet had voorgesteld, naderhand moeten worden overgelegd ter wille van de klaarheid van het

geschil, zonder dat men kan stellen dat het in dat geval om een nieuw stuk of feit gaat, wat de bijzondere procedure waarin het nieuwe artikel 748, § 2, voorziet, verantwoordt.

Ten aanzien van artikel 17 (Gerechdelijk Wetboek, art. 740)

A.4.3. Dat artikel behelst dat geen partij nog stukken zal kunnen neerleggen na de neerlegging van haar conclusies en dat de eiser ruimschoots wordt benadeeld ten opzichte van de verweerder; het zal voor de eiser immers onmogelijk zijn op de conclusies van wederantwoord van de verweerder te antwoorden en nieuwe stukken neer te leggen die van die aard zijn dat zij de stukken zouden kunnen tegenspreken die door de verweerder als bijlage bij zijn conclusies van wederantwoord zijn overgelegd. Immers, indien men de artikelen 740 en 747 in samenhang leest, stelt men vast dat de verweerder het recht heeft tweemaal te concluderen, de eerste maal vanaf de overlegging van de stukken en de tweede maal binnen vijftien dagen na de neerlegging van de conclusies van de eiser. De verweerder heeft nog het recht om nieuwe stukken over te leggen tegelijk met zijn conclusies van wederantwoord, maar de eiser beschikt niet over het recht van wederantwoord en bijgevolg niet over het recht om zijn argumenten te laten gelden tegen de laatste stukken die zouden zijn neergelegd, en heeft evenmin het recht aanvullend te concluderen. De in A.2.1 beoogde rechten zijn aldus geschonden ten koste van bepaalde burgers.

Ten aanzien van artikel 20 (Gerechdelijk Wetboek, art. 747, § 2)

A.4.4. Die bepaling behelst dat, wanneer de partijen andere termijnen om te concluderen vragen dan die welke vastgesteld zijn bij § 1, de rechter in een termijn moet voorzien bij het verstrijken waarvan geen conclusie nog zal kunnen worden neergelegd. Dat betekent dat in de praktijk de verweerder, die als laatste zijn wederantwoord zal neerleggen (waarbij nieuwe stukken zullen kunnen worden gevoegd) in de laatste dagen vóór het verstrijken van de termijn noodzakelijkerwijze het voordeel zal hebben boven de eiser, die niet meer zal kunnen concluderen. Aldus is, ten koste van bepaalde burgers, het recht op een billijk proces en op de gelijkheid van de wapens geschonden.

Ten aanzien van artikel 21 (Gerechdelijk Wetboek, art. 748, §§ 1 en 2)

A.4.5. Die bepaling behelst dat de conclusies die zijn neergelegd na het gezamenlijk verzoek om rechtsdagbepaling, ambtshalve uit de debatten worden geweerd, behalve wanneer het om conclusies gaat die tot doel hebben, bij voorbeeld, de betaling te verkrijgen van nieuwe huren die sedert de instelling van de vordering zijn vervallen. Bovendien beoogt dat artikel 748 niet de ongewijzigde bepalingen van de artikelen 807 en 809, die in beginsel de eiser toestaan zijn vordering uit te breiden of te wijzigen tot aan de sluiting van de debatten, of de verweerder toestaan een tegenvordering in te stellen. Het ziet er naar uit dat die vorderingen dus nog na het gezamenlijk verzoek om rechtsdagbepaling kunnen worden ingesteld. Er bestaat dus een kennelijke scheeftrekking in zoverre een partij in een burgerlijk proces die conclusies wil neerleggen om de argumenten rechtens en feitelijk beter uiteen te zetten, dat niet meer zal kunnen doen met name na het gezamenlijk verzoek om rechtsdagbepaling, terwijl de partij die een vordering zou willen uitbreiden, wijzigen dan wel een tegenvordering zou willen instellen, dat alsnog zou kunnen doen. Ook hier zijn de rechten van de verdediging en het recht op een billijk proces geschonden in zoverre die bepaling een partij verbiedt in de loop van een proces haar argumenten te wijzigen, haar conclusies te verdiepen en eveneens een nieuwe advocaat te kiezen die, wegens zijn specifieke kennis, de conclusies zou wensen te herwerken.

Artikel 748, § 2, moet om dezelfde redenen worden vernietigd.

Ten aanzien van artikel 24 (Gerechdelijk Wetboek, art. 751, §§ 1 en 3)

A.4.6. Paragraaf 1 van artikel 751 is in ernstige mate discriminerend vermits het voorlaatste lid bepaalt : « om haar conclusies ter griffie neer te leggen beschikt de verwittigde partij over een termijn van twee maanden De conclusies die na het verstrijken van deze termijn zijn neergelegd,

worden ambtshalve uit de debatten geweerd ». Het is uiteraard discriminerend de partij die conclusies heeft neergelegd binnen de termijn van twee maanden het latere recht op wederantwoord te ontzeggen dat bij het nieuwe artikel 747, § 1, ten voordele van alle verweerders is vastgelegd, terwijl de partij, die de toepassing van artikel 751 heeft geëist, conclusies zal kunnen neerleggen na de termijn van twee maanden, zonder dat de andere partij haar van wederantwoord zal kunnen dienen. Artikel 751, § 1, roept dus een dubbele discriminatie in het leven, ten koste van de verwittigde partij, ten aanzien van, enerzijds, alle verweerders die het recht van wederantwoord hebben volgens artikel 747 en ten aanzien van, anderzijds, de tegenpartij die nog conclusies kan neerleggen na het verstrijken van de termijn van twee maanden, zonder dat het mogelijk is haar van wederantwoord te dienen. De vernietiging van het nieuwe artikel 751, § 3, wordt gevorderd in zoverre het verwijst naar artikel 748, § 2, waarvan de vernietiging eveneens wordt gevorderd.

Ten aanzien van artikel 26 (Gerechdelijk Wetboek, art. 753, vijfde lid)

A.4.7. De vernietiging van het nieuwe artikel 753, vijfde lid, wordt gevorderd in zoverre het verwijst naar artikel 751, §§ 1 en 3, waarvan de vernietiging eveneens wordt gevorderd.

Ten aanzien van artikel 27 (Gerechdelijk Wetboek, art. 755, tweede lid)

A.4.8. Die bepaling beperkt eveneens, ten koste van sommige burgers, de rechten van de verdediging en het recht op een billijk proces. Eveneens moet worden onderstreept dat die bepaling zelfs niet in de mogelijkheid voorziet dat een partij nieuwe termijnen vraagt om te concluderen, zoals bepaald in het nieuwe artikel 748, § 2, wanneer niet van de schriftelijke procedure gebruik wordt gemaakt. Op zijn minst zou die laatste mogelijkheid haar eveneens hebben moeten zijn voorbehouden in het geval van de schriftelijke procedure tot aan de sluiting van de debatten die in het nieuwe artikel 769 is vastgesteld « een maand na de neerlegging van de dossiers ter griffie ».

Ten aanzien van artikel 52 dat artikel 1072bis in het Gerechdelijk Wetboek invoegt (derde middel : schending van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet)

A.4.9. De mogelijkheid de eiser in hoger beroep een geldboete op te leggen, benevens de reeds bestaande mogelijkheid hem in de kosten en tot schadevergoeding te veroordelen, is aanvechtbaar in zoverre

- de rechter, in de geschillen van burgerlijke of commerciële aard, belast is met het rechtspreken en niet met het bestraffen van diegene die zich ten onrechte tot het gerecht wendt;

- de daadwerkelijke schade die veroorzaakt is door degene die op roekeloze en tergende wijze hoger beroep instelt, niet in verhouding staat tot de concrete schade die daaruit voor de rechtsbedeling zou voortvloeien en die de bestreden maatregel beoogt uit de wereld te helpen;

- de bepaling in het geding een discriminatie in het leven roept ten aanzien van burgers in zoverre slechts diegenen die ten onrechte op de openbare dienst van de rechtsbedeling een beroep doen het voorwerp kunnen zijn van een geldboete, terwijl de burgers die ten onrechte op een andere openbare dienst een beroep doen niet het voorwerp van zulk een geldboete zijn;

- die bepaling, die slechts sommige burgers treft, vrijgesteld is van de bij artikel 111 van de Grondwet opgelegde verplichting : die geldboete is immers een verkapte belasting die jaarlijks zou moeten worden goedgekeurd;

- slechts de partij die het hoofdberoep instelt tot een boete kan

worden veroordeeld, terwijl de geïntimeerde partij, die incidenteel hoger beroep instelt, in geen geval tot betaling van een geldboete kan worden veroordeeld;

- de rechter in hoger beroep over een buitensporige bevoegdheid beschikt, aangezien de sanctie totaal niet in verhouding staat tot het eventuele misbruik van het recht op hoger beroep.

Standpunt van de Ministerraad

A.5.1. De wet van 3 augustus 1992 beoogt beter te voldoen aan de vereisten van artikel 6 van het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden door het verminderen van de gerechtelijke achterstand. De wetgever heeft, met behoud van het essentieel accusatoire karakter van de burgerlijke procedure, daar correctieven op willen aanbrengen door de rechter de mogelijkheid te bieden de partijen te helpen in de onderlinge naleving van de normale handelingen, zonder dat hiermede de mogelijkheid in de weg wordt gestaan dat de partijen die kwesties met onderling goedvinden regelen.

A.5.2. Weliswaar kunnen in beginsel geen conclusies of stukken meer worden neergelegd na het gezamenlijk verzoek tot rechtsdagbepaling of na het verstrijken van de termijn die door de rechter is vastgesteld voor de neerlegging van de laatste conclusies waarin voorzien wordt in de beslissing die gewezen wordt nadat een verzoekschrift is neergelegd met toepassing van het nieuwe artikel 747, § 2. Maar even waar is het dat die begrenzing van de neerlegging van de conclusies het resultaat is van het optreden van de twee partijen of van het optreden van de meest gerede partij. In het geval van het gezamenlijke verzoek om rechtsdagbepaling weten de partijen immers zeer goed dat zij geen nieuwe conclusies of stukken meer zullen kunnen neerleggen, onder voorbehoud van hun gemeenschappelijk akkoord of van een beroep op de toestemming van de rechter volgens de procedure van artikel 748, § 2. Wat de toepassing van artikel 747, § 2, betreft, zij is het resultaat van de neerlegging van een eenzijdig verzoekschrift dat afkomstig is van de meest gerede partij of van een gemeenschappelijk verzoekschrift van de twee partijen.

Het is ook waar dat de laatste dertig dagen vóór de dag die is vastgesteld voor de terechtzitting speciaal en radicaal beschermd worden, zij het onder voorbehoud van overmacht. Gedurende die periode kan men zich niet meer bij verzoekschrift tot de rechter wenden om de toestemming te verkrijgen nog conclusies of stukken neer te leggen in het geval dat de andere partij het met een dergelijke neerlegging niet eens is. Het optreden van de partijen ligt aan de basis van de aanvang van die termijn van dertig dagen, vermits de partijen zelf de procedure voor het vaststellen van de dag waarin voorzien is om te pleiten op gang hebben gebracht, hetzij door neerlegging van een verzoekschrift, door de twee partijen of de meest gerede partij, met toepassing van artikel 747, § 2, hetzij door een gezamenlijk verzoek om rechtsdagbepaling.

Ten aanzien van artikel 8, dat artikel 617 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt

A.5.3. Op basis van de cijfers van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering van vóór de invoering van het Gerechtelijk Wetboek ligt het tarief van de laatste aanleg waartegen wordt opgekomen aanzienlijk lager dan de reële indexering.

A.5.4. De verschillen tussen strafgerechten en burgerlijke gerechten en tussen arbeidsgerechten en andere gerechten vloeien voort uit de wetgeving van vóór de invoering van de wet van 3 augustus 1992 en staan dus buiten discussie. De discriminaties die de verzoekende partijen eruit afleiden komen trouwens voort uit vergelijkingen van categorieën van burgers die niet vergelijkbaar zijn, zowel wat de burgerlijke en strafgerechten betreft (de burger kiest zelf voor welke van de twee hij zijn burgerlijke vordering zal inleiden en hij moet weten dat het noodzakelijk

is dat voor de strafgerechten zijn burgerlijke vordering met de strafvordering « meegaat ») als wat de verschillende burgerlijke gerechten betreft (immers, het tarief van de laatste aanleg is, naargelang van het gerecht dat uitspraak doet, inherent aan het gewezen vonnis, en de categorieën van rechtzoekenden die worden vastgesteld op grond van de gerechten waaronder zij ressorteren, als gevolg trouwens van vroegere bepalingen, zijn niet vergelijkbaar).

A.5.5. Gesteld dat de categorieën vergelijkbaar zijn, toch blijkt geen discriminatie : de verschillen in tarief van laatste aanleg, waarop de Raad van State weliswaar kritiek heeft, bestonden, zonder moeilijkheden te veroorzaken, onder het stelsel van vóór het Gerechtelijk Wetboek; zij kunnen worden gewettigd door de omstandigheid dat de wet van 3 augustus 1992 het alle partijen voortaan mogelijk maakt voor een kamer met drie rechters te verschijnen met betrekking tot de gerechten die aan het tarief van laatste aanleg van 75.000 frank zijn onderworpen. De argumenten in verband met de kosten van de procedures van hoger beroep voor de minst belangrijke geschillen (zie A.2.5) worden hier in herinnering gebracht. Wat de arbeidsgerechten betreft, die heeft de wetgever altijd op een bijzondere wijze willen behandelen die aangepast is aan het specifieke karakter van de zaken die zij beslechten, en de paritaire rechtspraak is een reden voor veralgemening van het hoger beroep. Tenslotte waarborgt geen enkel algemeen rechtsbeginsel de dubbele aanleg.

Ten aanzien van artikel 52, dat artikel 1072bis van het Gerechtelijk Wetboek invoegt

A.5.6. De kritiek tegen de gerechtelijke geldboete is niet ontvanke-lijk vermits zij betrekking heeft op de opportuniteit van de maatregel; burgerlijke geldboetes bestonden vroeger en bestaan elders. Geen discrimi-natie kan worden afgeleid uit de eenvoudige omstandigheid dat het tergend of roekeloos hoger beroep degene die het instelt ertoe verplicht de schade te herstellen die hij het openbaar belang toebrengt. De grief in verband met de vergelijking met andere overheidsdiensten is evenmin pertinent vermits administratieve, burgerlijke of strafrechtelijke sancties elders bestaan en elke overheidsdienst een categorie vormt met bijzondere doel-stellingen en op autonome wijze is georganiseerd. Het is tenslotte verant-woord dat het incidenteel beroep niet als het hoofdberoep wordt behandeld omdat het eerstgenoemde, anders dan het laatstgenoemde, het tijdschema van het gerecht niet echt kan verstoren : bij het hoofdberoep zal de rechter immers het dossier volledig onderzoeken. Er kan niet worden gesproken van schending van het recht van verdediging wanneer een misbruik wordt be-straft.

Ten aanzien van de artikelen 17, 20, 21, 24, 26 en 27, die de artikelen 740, 747, 748, 751, 753 en 755 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigen

A.5.7. Vooraf moet in herinnering worden gebracht dat volgens Fettweis « het recht van verdediging (...) het recht (is) te worden gehoord alvorens te worden berecht met betrekking tot elke vordering, exceptie of zelfs loutere wijziging van de juridische kwalificatie van de feiten en het recht op naleving van het beginsel van hoor en wederhoor, dat wil zeggen het recht op juiste kennis van de vordering, de middelen en de stukken van de tegenpartij ». Dat houdt geenszins, anders dan het vertekende beeld dat de verzoekende partijen ervan geven, het recht in om eindeloos argumenten te ontwikkelen noch het verbod misbruiken te bestraffen. Bovendien vormen eisers en verweerders categorieën die reeds bestonden vóór de invoering van de bestreden bepalingen en die niet op identieke wijze mogen worden behandeld. Aangenomen moet worden dat, aangezien een van beiden zich noodgedwongen als laatste zal uitspreken, de wetgever vermag te beoordelen wie van de twee dat zal zijn.

A.5.8. Hetzelfde geldt voor de grieven tegen de artikelen 20 en 21, die de artikelen 747 en 748 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigen, welke termijnen opleggen bij het verstrijken waarvan geen nieuwe conclusies meer mogen worden neergelegd. Alle rechtzoekenden worden op identieke wijze

behandeld aangezien niemand voorbestemd is om eiser dan wel verweerder te zijn. Er bestaan bovendien « veiligheidskleppen » (cf. A.2.5 en A.5.2) waardoor de termijn om te concluderen kan worden gewijzigd telkens als de omstandigheden het rechtvaardigen (wijziging van de rechtspraak van het Hof van Cassatie, nieuw middel in de laatst neergelegde conclusie). Noch artikel 747, § 2 (door de rechter vastgesteld tijdschema), noch artikel 748, § 1 (gezamenlijk verzoek tot rechtsdagbepaling) bevoordelen een partij boven de andere vermits het gezamenlijk verzoek het akkoord van de twee partijen veronderstelt en de rechter zijn tijdschema kan vaststellen op verzoek hetzij van de twee partijen, hetzij een ervan, en de andere partij dan de mogelijkheid heeft haar opmerkingen aan de rechter kenbaar te maken. Hoe dan ook is een mondeling antwoord tijdens de pleidooien steeds mogelijk en kan het worden ondersteund door documentatie uit de rechtspraak of de rechtsleer. Gesteld zelfs dat een verschil in behandeling zou blijken, toch zou het verantwoord zijn : gelet op de veiligheidsmechanismen die de wetgever aldus heeft vastgesteld zijn de aangewende middelen volkomen aangepast aan de doelstellingen die hij nastreeft. En de partij die de kern van haar argumentatie voor de laatst neergelegde conclusie bewaart kan worden bestraft krachtens de theorie van het rechtsmisbruik en de regels van de beroepsethiek van de advocaten.

A.5.9. Volgens de verzoekende partijen is er een discriminatie ten aanzien van de partij die conclusies zou willen neerleggen zonder een tegenvordering of een nieuwe vordering in te stellen en de partij die zou willen concluderen om een vordering te wijzigen of een tegeneis in te stellen. Dat bezwaar hangt samen met een onjuiste analyse van de teksten. Aangezien artikel 748, § 1, slechts de uitzondering van artikel 808 (conclusies die de aanvullende vorderingen behelzen, te weten die welke in het onmiddellijke verlengde liggen van de inleidende vordering) en niet de artikelen 807 (instelling van een vordering die verschilt van de oorspronkelijke vordering maar met dezelfde grond) en 809 (tussenvorderingen) vermeldt, blijft het verbod om te concluderen geldig voor de nieuwe vorderingen en voor de tegenvorderingen; slechts de aanvullende vorderingen van artikel 808 zijn toegestaan. Indien een partij een nieuwe vordering of een tegenvordering wil instellen wanneer de neerlegging van conclusies niet meer mogelijk is, staat het haar vrij dat te doen langs de gewone weg van de instelling van vorderingen in rechte. De vordering in kwestie kan evenwel samenhangen met bijzondere omstandigheden die de aanpassing van de termijnen om te concluderen verantwoordt volgens het mechanisme van artikel 747, § 2, waarvan de toepassing er dan toe leidt de andere partijen in de gelegenheid te stellen om eveneens opnieuw te concluderen. Net zo kan er een verband bestaan met een nieuw en pertinent feit en kan derhalve artikel 748, § 2, worden toegepast, wat eveneens leidt tot het toestaan van een nieuwe contradictoire uitwisseling van conclusies. Het principe blijft dat, wanneer de rechtsdag eenmaal is vastgesteld, dat zo moet blijven en dat de rechter zeer goed, behoudens het akkoord van de partijen, kan weigeren het tijdschema te wijzigen wanneer blijkt dat de tegenvordering of de nieuwe vordering vóór de rechtsdagbepaling had kunnen worden ingesteld.

A.5.10. Het bezwaar dat is gericht tegen de artikelen 17 en 27, die de artikelen 740 (neerlegging van de stukken, nota's of memories) en 755 (neerlegging van de stukken, nota's of conclusies na de neerlegging van de dossiers op de griffie die wordt verricht om een beroep te doen op de schriftelijke procedure) van het Gerechtelijk Wetboek wijzigen, en dat verband houdt met een discriminatie op grond van het recht om te concluderen, is om dezelfde redenen niet gegrond. Weliswaar zijn de mogelijkheden die door artikel 748, § 2, worden geboden niet toepasselijk wanneer van de schriftelijke procedure gebruik wordt gemaakt, maar dat is gerechtvaardigd door de omstandigheid dat de schriftelijke procedure, die met onderling goedvinden van de partijen is ingesteld, impliceert dat zij van oordeel zijn dat de zaak in staat van wijzen is. In uitzonderlijke omstandigheden is steeds een heropening van de debatten mogelijk.

De neerlegging van de stukken (andere stukken dan de documentatie uit de rechtspraak en de rechtsleer waarop het verbod van artikel 740 niet toepasselijk is) is toegestaan telkens als de neerlegging van conclusies is toegestaan; aldus kunnen de hiervoor vastgestelde « veiligheidskleppen » in werking treden. De neerlegging van nota's en memories is niet meer toege-

staan, en dat is gerechtvaardigd met het oog op de loyaleiteit van de behandeling in rechte.

A.5.11. Artikel 751 en artikel 753, dat de uitvoering ervan is in geval van ondeelbaarheid, gewijzigd door de artikelen 24 en 26 van de bestreden wet, beogen de partij die in gebreke blijft ten aanzien van de normale termijn om te concluderen; zij staan de tegenpartij toe een contradictoir vonnis te verkrijgen door een relatief vervroegde rechtsdagbepaling in geval van grote gerechtelijke achterstand. In dat geval mag slechts kort worden gepleit want, in de geest van de wetgever, wordt de mogelijkheid om die vervroeging ten aanzien van de andere zaken te vragen geboden wanneer het niet-verschijnen of niet-concluderen van de andere partij te verklaren is door de ontstentenis van een volkomen ernstige betwisting. Een dergelijke betwisting vergt slechts een kort debat en, door zelf vrijwillig conclusies neer te leggen alvorens op artikel 751 een beroep te doen, kan hij die een beroep doet op dat artikel er normaal van uitgaan te kunnen pleiten zonder later conclusies van antwoord aan het adres van de tegenpartij te moeten opstellen. Het verschil in behandeling tussen degene die de toepassing vraagt van artikel 751 en zijn tegenpartij vloeit voort uit het feit dat het om niet-vergelijkbare categorieën gaat, vermits de eiser een persoon is die de wet moet helpen om spoed te verkrijgen, terwijl de verweerder een persoon is die slechts onder een bepaalde dwang ertoe lijkt te kunnen worden overgehaald op normale wijze aan het in staat van wijzen brengen van het geschil mee te werken. Elke partij bezit trouwens het recht te worden gehoord en te concluderen los van het veiligheidsmechanisme van artikel 748, § 2, waarin artikel 751, § 3, voorziet. Tenslotte lijken de verzoekende partijen, in de hypothese van een verwijzing naar de rol die (na afloop van de procedure waarin artikel 751 voorziet) kan volgen zowel op verzoek van de eiser als op initiatief van de verweerder indien de eiser nieuwe conclusies heeft neergelegd, de gedachte te verdedigen dat de partij die is opgeroepen op basis van artikel 751 geen conclusies meer kan neerleggen, terwijl de tegenpartij dat wel zou kunnen. Dat is een vergissing in het licht van het geheel van de betrokken teksten. Immers, de zaak die op de rol staat moet noodzakelijkerwijs, wil de rechtsdag ervan worden vastgesteld, het onderwerp zijn van een gezamenlijk verzoek van de partijen (wat hun akkoord veronderstelt) of neergelegd worden in een beschikking die door de rechter wordt gewezen op basis van artikel 747, § 2 (waarbij de rechter noodzakelijkerwijze een tijdschema vaststelt voor de neerlegging van de conclusies van elk van de partijen en niet in het voordeel van één van de partijen).

Antwoord van de verzoekende partijen

A.6.1. In plaats van de gang van het gerecht te versnellen (A.5.1) houden de nieuwe bepalingen extra werk in (artikelen 747, § 2, en 751, waarvan de termijnen worden verlengd) en leiden zij tot het instellen van voorzieningen in cassatie terwijl eenvoudige hogere beroepen hadden kunnen volstaan.

A.6.2. Ten aanzien van de discriminaties betreffende het tarief van de laatste aanleg, die uit vroegere bepalingen voortvloeien - tarief van de laatste aanleg die verschilt naargelang de beslissing door een burgerlijk gerecht, een strafgerecht of een arbeidsgerecht wordt gewezen en onderscheid tussen vorderingen of tussen beslissingen naargelang er al dan niet een tegeneis is ingesteld die het totale bedrag van de vorderingen boven het voor de laatste aanleg vastgestelde bedrag kan brengen - moet worden nagegaan, conform de rechtspraak van het arrest nr. 24/92, of zij door de nieuwe bepalingen niet op onevenredige wijze zijn beklemd. Welnu, de vergelijking van de bedragen toont de onevenredigheid aan, zonder dat de door de tegenpartij voorgelegde verantwoording de toets van een ernstig onderzoek kan doorstaan, zowel betreffende het onderscheid tussen burgerlijke en strafgerichten (de beslissing betreffende de burgerlijke belangen kan lang na de strafbeslissing vallen), het onderscheid tussen de rechtbank van eerste aanleg en de vrederechter (het is niet steeds mogelijk de bevoegdheid van een rechtbank af te wijzen - zoals de rechtbank van koophandel wanneer het om een faillissement gaat of wanneer een partij handelaar is - en de verwijzing voor een kamer met drie rechters kan

slechts gebeuren naar aanleiding van een vrijwillige of gedwongen tussenkomst), als met betrekking tot het onderscheid tussen de burgerlijke rechtbanken en de arbeidsrechtbanken (de verantwoording in verband met de aanwezigheid van niet-beroepsmagistraten komt voor als ongegronde kritiek ten aanzien van de paritaire rechtsbedeling).

Algemeen gesproken, is het recht van hoger beroep, ook al is het geen algemeen principe, toch een fundamenteel recht dat niet vermag te worden beperkt door de loutere wens de gerechtelijke achterstand te verminderen.

A.6.3. De burgerlijke geldboete roept een discriminatie in het leven tussen de burgerlijke procedure en de strafprocedure, aangezien slechts de burgerlijke procedure eraan is onderworpen, en tussen het hoofdberoep, enerzijds, en het incidenteel beroep en het hoofdberoep dat door conclusies wordt ingesteld terwijl reeds een hoofdberoep is ingesteld, anderzijds; immers slechts het hoofdberoep ressorteert onder de burgerlijke geldboete, terwijl alle beroepen, anders dan de tegenpartij stelt (die bedrog verwacht met gebruik van een openbare dienst), dezelfde verstoringen kunnen teweegbrengen.

A.6.4. In een proces bestaat geen categorie van eisers en een categorie van verweerders, maar twee partijen die op voet van gelijkheid moeten worden behandeld. De bepalingen betreffende de wijze van concluderen en de rechtsdagbepaling van de zaken leiden ertoe, door de vaststelling van de datum van het laatste geschrift, dat een partij haar argumenten bewaart voor haar laatste conclusie en hiermede de gang van het gerecht vertraagt indien de slecht ingelichte rechter op onjuiste wijze uitspraak doet of indien hij, wil hij beter ingelicht zijn, de heropening van de debatten beveelt. De argumenten van de tegenpartij kunnen niet worden aanvaard, ongeacht of zij betrekking hebben op de weerslag van een ommekeer in de doctrine, van een feit dat in de laatste conclusie wordt aangevoerd, of van een nieuw middel (die geen nieuw en pertinent feit kunnen opleveren dat nieuwe termijnen om te concluderen rechtvaardigt), op de toepassing van de artikelen 807 en 809 van het Gerechtelijk Wetboek (die toestaan te concluderen tot aan de beëindiging van de debatten in zoverre goed aangegeven is dat de conclusies zullen worden overgelegd volgens de artikelen 742 tot 746, en niet binnen de termijnen van de artikelen 747 en volgende), op de toepassing van artikel 751 (een beroep op dat artikel is niet noodzakelijk facultatief in zoverre het soms onmogelijk is een verstekvonnis te verkrijgen ten aanzien van een tegenpartij die in een vorige rechtszitting is verschenen; het roept een discriminatie in het leven door degene die de toepassing ervan vraagt nog toe te staan te concluderen na het verstrijken van de termijn van twee maanden zonder mogelijkheid van wederantwoord voor de tegenpartij) of op de toepassing van artikel 748, § 1 (dat een discriminatie in het leven roept ten aanzien van de partij die het formulier van rechtsdagbepaling uitgeeft en die welke het aan de griffie zou versturen met toevoeging van nieuwe conclusies die zij niet aan haar tegenpartij overlegt, waardoor zij deze verhindert aanvullend te concluderen). De toepassing van de nieuwe procedureregels hangt af van de loyaleiteit van de partijen. In het verleden leidde het gebrek aan loyaleiteit slechts tot tijdverlies; nu leidt het tot discriminaties.

- B -

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

B.1.1. Artikel 107ter, § 2, derde lid, van de Grondwet bepaalt :

« (...) De zaak kan bij het Hof aanhangig worden gemaakt door iedere bij wet aangewezen overheid, door ieder die doet blijken van een belang of, prejudicieel, door ieder rechtscollege ».

Naar luid van artikel 2, 2°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof kunnen de beroepen tot vernietiging worden ingesteld « door iedere natuurlijke of rechtspersoon die doet blijken van een belang ».

Van het vereiste belang doet blijken iedere persoon wiens situatie door de bestreden norm rechtstreeks en ongunstig zou kunnen worden geraakt.

B.1.2. De bepalingen van de wet van 3 augustus 1992 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek die het onderwerp zijn van de beroepen tot vernietiging kunnen in twee groepen worden samengebracht.

B.1.3. De eerste groep omvat het nieuwe artikel 617 van het Gerechtelijk Wetboek, dat het tarief van laatste aanleg van de beslissingen van de rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel en de vrederechter verhoogt, en artikel 52, dat in hetzelfde Wetboek artikel 1072*bis* invoegt op grond waarvan de rechter een geldboete kan opleggen wegens tergend of roekeloos hoofdberoep.

Dergelijke bepalingen kunnen de verzoekende partijen bestraffen die in rechte treden in hun hoedanigheid van rechtzoekenden of de rechtsmiddelen beperken waarvan zij gebruik zouden willen maken zodat hun situatie door de bestreden norm rechtstreeks en ongunstig zou kunnen worden geraakt. Daartegenover staat dat de situatie van de verzoekende partijen die in rechte treden in hun hoedanigheid van advocaat slechts in hun situatie zouden kunnen worden geraakt in zoverre die bepalingen nadeel zouden berokkenen aan de clinten die zij verdedigen. Een dergelijk belang kan

niet als voldoende rechtstreeks worden beschouwd gelet op de vereisten van de Grondwet en de bijzondere wet.

In zoverre het beroep dat is ingesteld door de verzoekende partijen die in rechte treden in hun hoedanigheid van advocaat betrekking heeft op de artikelen 8 en 52 van de wet van 3 augustus 1992, is het niet ontvankelijk.

B.1.4. Tot de tweede groep behoren de artikelen 17, 20, 21, 24, 26 en 27, die respectievelijk de artikelen 740, 747, 748, 751, 753 en 755 van het Gerechtelijk Wetboek vervangen, waarbij de termijnen worden bepaald waarbinnen de memories, nota's, stukken of conclusies moeten worden overgelegd (artikelen 740, 747, 748 en 755) alsmede de procedure op grond waarvan de meest gerede partij een vonnis kan verkrijgen dat geacht wordt op tegenspraak te zijn geweest ten aanzien van de niet-verschijnende partij (artikelen 751 en 753).

Het kan niet worden betwist dat bepalingen die dit gemeenschappelijk hebben dat zij vervaltermijnen vaststellen waarna rechtzoekenden in principe niet langer hun argumenten mogen indienen, de verzoekende partijen welke in die hoedanigheid in rechte treden rechtstreeks en ongunstig kunnen raken. Men kan ook aannemen dat diezelfde bepalingen, in zoverre zij de rechtzoekenden striktere procedure-eisen opleggen, de taak van degenen die hen vertegenwoordigen bemoeilijken; zij kunnen derhalve op rechtstreekse en ongunstige wijze de situatie raken van de advocaten, die krachtens artikel 440 van het Gerechtelijk Wetboek het in beginsel exclusieve recht bezitten om voor anderen te pleiten en een belangrijke schakel zijn in de rechtsbedeling, wat hun aansprakelijkheid in het gedrang zou kunnen brengen.

In zoverre de beroepen betrekking hebben op de artikelen 17, 20, 21, 24, 26 en 27 van de wet van 3 augustus 1992,

zijn zij ontvankelijk.

Ten gronde

B.2. Zullen niet in aanmerking worden genomen de grieven die de verzoekende partijen aanvoeren zonder dat zij aantonen dat zij tot een categorie van personen behoren die door de bepalingen die zij bestrijden op discriminerende wijze zou worden behandeld ten aanzien van andere categorieën waarmee zij kan worden vergeleken. Zullen evenmin in aanmerking worden genomen de grieven die verband houden met een vergelijking van de situatie waarin zich voortaan, ingevolge de nieuwe procedureregeling, alle pleiters bevinden, met de situatie waarin alle pleiters zich bevonden onder de vroegere regeling. Uit dergelijke grieven als zodanig blijkt geen schending van de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie die in de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet zijn neergelegd.

Ten aanzien van artikel 8, dat artikel 617 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt (wijziging van het tarief van laatste aanleg)

B.3.1. Die bepaling brengt van 15.000 frank op respectievelijk 50.000 en 75.000 frank het bedrag van de vorderingen waarover in laatste aanleg uitspraak wordt gedaan door de vrederechter, enerzijds, de rechtbanken van eerste aanleg en de rechtbanken van koophandel, anderzijds. De wetgever heeft met die maatregel het tarief van de laatste aanleg gedeeltelijk willen aanpassen, gelet op de geldontwaarding sinds de invoering van de wet van 29 november 1979 (Memorie van toelichting, *Gedr. St.*, Senaat, 1990-1991, nr. 1198-1, 4), en het evenwicht willen herstellen tussen de bevoegdheden van de vredegerechten en die van de rechtbanken van eerste aanleg, zodat hierdoor de

gerechtelijke achterstand zou worden teruggedrongen (*idem*, 5).

B.3.2. De grieven in verband met een vergelijking tussen de burgerlijke rechtbanken, enerzijds, en de strafrechtbanken en arbeidsrechtbanken, anderzijds, kunnen niet worden aanvaard.

Vooraleer het Hof nagaat of de aangevochten norm met de artikelen 6 en 6*bis* van de Grondwet bestaanbaar is, moet het immers onderzoeken of de categorieën van situaties ten aanzien waarvan een ongelijkheid wordt aangevoerd, in voldoende mate vergelijkbaar zijn. De aangevoerde ongelijkheid betreft categorieën van rechtzoekenden die steeds verschillend zijn behandeld en zich in situaties bevinden die volledig verschillend zijn, zowel met betrekking tot de aard van het geschil waarin zij partij zijn en de kenmerken van de procedure die erop toepasselijk is als wat de samenstelling en de werkingsregels van de bevoegde rechtscolleges betreft. De wijze van aanwending van de rechtsmiddelen die openstaan tegen de beslissingen van de rechtscolleges die belast zijn met het beslechten van geschillen van privé-belang en zij die belast zijn met het oordelen over de strafvervolging die in essentie het belang van de maatschappij betreft, kunnen niet pertinent met elkaar worden vergeleken. Hetzelfde geldt voor de geschillen die aan de arbeidsgerechten zijn voorgelegd en die welke voor de andere rechtscolleges zijn gebracht : het is een fundamentele keuze, die de Belgische wetgever heeft genomen en vermocht te nemen, de geschillen in verband met het arbeidsrecht en de sociale zekerheid aan een bijzondere behandeling te onderwerpen.

B.3.3. De grief die verband houdt met de vergelijking van vorderingen of van beslissingen naargelang al dan niet een tegenvordering is ingesteld waardoor het totale bedrag van de vorderingen boven het bedrag waarin voor de laatste

aanleg is voorzien kan komen te liggen (A.6.2) kan niet in aanmerking worden genomen. Voor het eerst voorkomend in de memorie van antwoord van de verzoekende partijen, vormt zij een nieuw middel dat slechts kan worden aangevoerd in de hypothese waarin artikel 85, tweede lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof voorziet.

B.3.4. Een laatste grief houdt verband met de vergelijking van het tarief van laatste aanleg dat is vastgesteld voor de beslissingen van de vrederechter, enerzijds, en van de rechtbank van eerste aanleg, anderzijds, in zoverre, gelet op de bestreden bepaling, een beslissing met betrekking tot een vordering waarvan het bedrag tussen 50.000 en 75.000 frank bedraagt vatbaar zal zijn voor hoger beroep indien zij door de vrederechter wordt gewezen, en dat niet zal zijn indien zij door de rechtbank van eerste aanleg wordt gewezen.

Een algemeen beginsel van de dubbele aanleg bestaat niet. Weliswaar is de wetgever verplicht, wanneer hij in het rechtsmiddel van het hoger beroep voorziet, geen discriminerende voorwaarden te stellen.

Ten deze blijkt niet dat de bestreden bepaling dergelijke voorwaarden stelt, aangezien de wetgever, die de gerechtelijke achterstand wilde verminderen, de mogelijkheid om beslissingen van de rechtbanken van eerste aanleg teniet te doen vermocht te beperken op grond van de overweging dat een adequaat tegengewicht voor die beperking wordt gevormd door de mogelijkheid die de partijen hebben krachtens artikel 91, laatste lid, van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd bij artikel 1 van de bestreden wet, om af te wijken van de regel van de alleenrechtsprekende rechter en om de verwijzing van de vordering voor een kamer met drie rechters van de rechtbank van eerste aanleg te vragen.

Ten aanzien van artikel 52, dat artikel 1072bis van het Gerechtelijk Wetboek invoegt (geldboete wegens tergend of roekeloos hoofdberoep)

B.4.1. De voorkeur gevend aan het stelsel van de burgerlijke geldboete boven een verhoging van de procedurevergoeding of de gerechtelijke of compenserende interesten (Verslag, *Gedr. St.*, Senaat, 1991-1992, nr. 301-2, 111 en 112), heeft de wetgever de schade willen voorkomen die de rechtsbedeling wordt toegebracht door het kennelijk niet gegronde hoger beroep, maar heeft hij geen maatregel genomen die, door het te algemene karakter ervan, van die aard zou zijn dat hij de instelling zelf van het hoger beroep onder druk zet. Rekening houdend met het advies van de Raad van State, heeft de wetgever de appellants niet alleen de mogelijkheid gegeven om over de zaak te pleiten (*idem*, 112) maar eveneens om zich te verdedigen ten aanzien van de vraag van de geldboete (Memorie van toelichting, *Gedr. St.*, Senaat, 1990-1991, nr. 1198-1, 24, 74 en 75).

B.4.2. De grief die verband houdt met de vergelijking tussen de rechtzoekende aan wie een geldboete wegens tergend of roekeloos hoofdberoep wordt opgelegd en de gebruiker van andere openbare diensten die niet zou worden bestraft wanneer hij er op onrechtmatige wijze een beroep op doet, is niet gegrond. De verzoekers geven geen voorbeeld van gebruikers van andere openbare diensten die op passende wijze zouden kunnen worden vergeleken met hen die, met dilatoire bedoelingen misbruik makend van hun recht op hoger beroep, de rollen overbelasten met tergende hogere beroepen, die de behandeling van de ernstige hogere beroepen vertragen. De houding van de wetgever kan legitiem strenger zijn ten aanzien van het onrechtmatig gebruik van de openbare dienst van de rechtsbedeling, vermits dit misbruik het sterkst naar uitbreiding tendeert.

B.4.3. De grief in verband met de schending van artikel

111 van de Grondwet kan niet worden aanvaard, aangezien die bepaling niet rechtstreeks door het Hof kan worden getoetst. In de veronderstelling dat die grief in die zin zou moeten worden opgevat dat zij op een discriminatie betrekking heeft ten aanzien van de rechtzoekenden aan wie een geldboete wordt opgelegd krachtens artikel 1072*bis* van het Gerechtelijk Wetboek en de belastingplichtigen, is zij niet pertinent : de geldelijke prestatie die door de wet wordt opgelegd om tegemoet te komen in uitgaven van openbaar nut, namelijk de belasting, mag immers niet worden verward met de prestatie die de rechter oplegt om foute gedragingen aan banden te leggen.

B.4.4. De grief in verband met het onderscheid tussen de partij die een hoger beroep instelt als hoofdberoep en de partij die dat incidenteel doet, waarbij alleen eerstgenoemde een geldboete wegens tergend of roekeloos hoger beroep kan worden opgelegd, is niet gegrond : als gevolg van de devolutieve werking van het hoger beroep, krachtens artikel 1068 van het Gerechtelijk Wetboek, brengt het hoofdberoep voor de aangezochte rechter de verplichting teweeg de grond van het geschil te onderzoeken en is het voor de rechtsbedeling schadelijk wanneer het hoger beroep tergend of roekeloos is. Het incidentele beroep heeft dergelijke gevolgen niet en de wetgever vermocht dus ervan uit te gaan, zonder de artikelen 6 en 6*bis* van de Grondwet te schenden, de partij niet te moeten bestraffen die incidenteel een tergend of roekeloos hoger beroep mocht instellen. Weliswaar kan bij de rechter in hoger beroep, bij wie slechts het gedeelte van het geschil aanhangig is gemaakt dat de appellant hem voorlegt, een ander gedeelte van het geschil aanhangig worden gemaakt door een incidenteel beroep. Wanneer dat incidenteel beroep tergend of roekeloos is brengt het dus schade toe die analoog is met die welke de wetgever wilde voorkomen. Maar de wetgever vermocht te oordelen dat de geïntimeerde die erop staat dat de reeds geadieerde rechter, dank zij zijn incidenteel

beroep, kennis neemt van de betwistingen die hij aan de eerste rechter had voorgelegd, anders kon worden behandeld dan hij die het initiatief heeft genomen de zaak voor de rechter in hoger beroep te brengen.

B.4.5. De grief in verband met de vergelijking van de rechtzoekenden die hoger beroep instellen tegen een burgerlijke beslissing met rechtzoekenden die hoger beroep instellen tegen burgerlijke bepalingen van een strafrechtelijke beslissing (A.6.3), kan niet in aanmerking worden genomen. Voor het eerst voorkomend in de memorie van antwoord van de verzoekende partijen, vormt zij een nieuw middel dat slechts kan worden aangevoerd in de hypothese waarin artikel 85, tweede lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof voorziet.

Ten aanzien van de artikelen 17 en 20, die de artikelen 740 en 747 van het Gerechtelijk Wetboek vervangen

B.5.1. Artikel 740 beoogt dat elke partij in een geding tijdig op de hoogte wordt gebracht van de neerlegging van memories, nota's of stukken (Verslag, *Gedr. St.*, Senaat, 1991-1992, nr. 301-2, 59), bepaalt dat zij tegelijk met de conclusies moeten worden neergelegd - of vóór de beëindiging van de debatten wanneer het gaat om de procedure in beknopte debatten waarin artikel 735 voorziet - en sluit van de debatten die uit welke te laat zijn neergelegd. De eiser zou, volgens de verzoekende partijen, gediscrimineerd worden ten opzichte van de verweerder, aangezien die, krachtens artikel 747, het recht bezit nieuwe stukken over te leggen, tegelijk met zijn conclusie van wederantwoord, waarop de eiser niet kan reageren.

B.5.2. Artikel 747, § 1, bepaalt de termijnen waarbinnen de verweerder kan concluderen, de eiser antwoorden en de verweerder een wederantwoord kan overleggen. Artikel 747, §

2, maakt het mogelijk - in het geval dat het in staat van wijzen brengen niet voltooid is (Verslag, *Gedr. St.*, Senaat, 1991-1992, nr. 301-2, 69) - de termijnen om te concluderen aan te passen wanneer de omstandigheden dat rechtvaardigen, en bepaalt de proceduremodaliteiten. De kritiek betreft de vaststelling door de rechter, krachtens het laatste lid van artikel 747, § 2, van een termijn waarna geen conclusies meer ontvankelijk zijn : daaruit zou, volgens de verzoekende partijen, een discriminatie voortvloeien waarvan de eiser het slachtoffer zou zijn, aangezien die niet zal mogen antwoorden op de conclusie van wederantwoord van de verweerder.

B.5.3. Weliswaar vloeit uit artikel 747, § 2, gelezen in samenhang met artikel 747, § 1, dat overigens niet het onderwerp is van het beroep, voort dat de verweerder in laatste instantie concludeert. Maar vermits de wetgever legitiem wil dat er een moment komt waarop de partijen gedwongen worden een einde te maken aan hun geschriften, is het onvermijdelijk dat iemand de laatste is en is het niet onredelijk in dat verband de eiser niet te hebben bevoordeeld, die zich als eerste heeft geuit.

Ten aanzien van artikel 21, dat artikel 748 van het Gerechtelijk Wetboek vervangt

B.6.1. Artikel 748 heeft betrekking op het geval waarin volgens de partijen die gezamenlijk om rechtsdagbepaling hebben gevraagd, de zaak in staat is (Verslag, *Gedr. St.*, Senaat, 1991-1992, nr. 301-2, 69). Paragraaf 1 bepaalt dat uit de debatten de conclusies zullen worden geweerd die na dat verzoek worden neergelegd; paragraaf 2 staat toe dat de partij die een nieuw en terzake dienend stuk of feit ontdekt dat nieuwe conclusies rechtvaardigt, om een nieuwe conclusietermijn verzoekt en bepaalt de proceduremodaliteiten; het laatste lid bepaalt dat uit de debatten de conclusies zullen

worden geweerd die neergelegd zijn na het verstrijken van de aldus door de rechter vastgestelde nieuwe termijn. Er zou een discriminatie bestaan ten aanzien van de in die bepaling bedoelde partijen die geen nieuwe argumenten kunnen laten gelden na de termijnen die in de bepaling worden vastgesteld, enerzijds, en de partijen die de vordering uitbreiden of wijzigen of tussenvorderingen instellen (artikelen 807 en 809 van het Gerechtelijk Wetboek), anderzijds, die dat kunnen doen na het gezamenlijk verzoek om rechtsdagbepaling.

B.6.2. Uit artikel 748, § 1, blijkt dat, behoudens instemming onder de partijen, slechts de conclusies waarbij interesten, rentetermijnen, huurgelden en elk toebehoren, sedert de instelling van de vordering verschuldigd of vervallen, worden gevorderd als bedoeld bij artikel 808 van het Gerechtelijk Wetboek, na het gezamenlijk verzoek om rechtsdagbepaling kunnen worden ingediend. Aangezien de conclusies die bedoeld worden in de artikelen 807 en 809 van hetzelfde Wetboek door de bestreden bepaling niet worden beoogd en derhalve niet rechtsgeldig kunnen worden neergelegd na de termijnen die de bepaling vaststelt, zijn de partijen die ze neerleggen aan dezelfde vervalregels onderworpen als die welke nieuwe argumenten wensen aan te voeren. Het middel steunt op een onjuiste lezing van het Gerechtelijk Wetboek.

Ten aanzien van de artikelen 24 en 26, die de artikelen 751 en 753 van het Gerechtelijk Wetboek vervangen

B.7.1. Op grond van het nieuwe artikel 751 kan de meest gereede partij een vonnis verkrijgen dat geacht wordt op tegenspraak te zijn geweest ten aanzien van de partij die bij de inleiding of op een andere zitting niet verschijnt of die niet binnen de vastgestelde termijn heeft geconcludeerd. Het nieuwe artikel 753 voorziet in een analoog mechanisme

wanneer in geval van een onsplitsbaar geschil verscheidene partijen in het geding zijn. Die bepalingen - die strenger zijn dan die welke zij vervangen en die, zoals uit de praktijk is gebleken, niet werden nageleefd - strekken ertoe te beletten dat conclusie wordt genomen op de terechtzitting zelf of korte tijd ervoor, behoudens in uitzonderlijke gevallen, dat wil zeggen indien een nieuw stuk of feit wordt ontdekt dat de neerlegging van nieuwe conclusies rechtvaardigt (Verslag, *Gedr. St.*, Senaat, 1991-1992, nr. 301-2, 78). Artikel 751, § 1, vierde lid, bepaalt voortaan dat de niet verschijnende partij over een termijn beschikt van twee maanden, te rekenen vanaf de waarschuwing die haar wordt toegestuurd op initiatief van de meest gereede partij, om haar conclusies op de griffie neer te leggen en dat laattijdige conclusies uit de debatten worden geweerd. Die bepaling zou volgens de verzoekende partijen een discriminatie in het leven roepen, enerzijds, ten aanzien van de niet verschijnende partij en de verwerende partijen in het algemeen, aangezien die het recht van wederantwoord bezitten waarin het nieuwe artikel 747, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek voorziet, terwijl de niet verschijnende partij dat recht niet zou bezitten en, anderzijds, ten aanzien van dezelfde niet verschijnende partij en de meest gereede partij, die nog conclusies zou kunnen neerleggen na het verstrijken van de termijn van twee maanden, zonder dat de niet verschijnende partij kan repliceren.

B.7.2. De wetgever, die, wanneer hij beoogt de rechtsbedeling te verbeteren door de vermindering van de gerechtelijke achterstand, de meest gereede partij in de gelegenheid stelt te verkrijgen dat, zonder al te lange termijnen, haar geschil met een niet verschijnende partij wordt afgedaan, neemt een redelijke maatregel, gelet op de doelstelling die hij nastreeft. Vermits de niet verschijnende partij, die daarbij het goede verloop van een procedure in het gedrang brengt, zich zelf de mogelijkheid heeft ontnomen op een rechtszitting te worden gehoord of

conclusies neer te leggen, blijkt de maatregel waarbij de wetgever de meest gerede partij toestaat, met toepassing van het nieuwe artikel 751, § 2, derde lid, conclusies neer te leggen na die welke door de niet verschijnende partij worden neergelegd zonder die in de mogelijkheid te stellen een wederantwoord over te leggen, niet onevenredig met het nagestreefde doel. De grief in verband met het onderscheiden aanzien van de niet verschijnende partij, enerzijds, en de meest gerede partij en de verwerende partij die het recht van wederantwoord bezit, anderzijds, is niet gegrond.

B.7.3. De verzoekende partijen vorderen de vernietiging van artikel 751, § 3, in zoverre het verwijst naar artikel 748, § 2, waarvan de vernietiging eveneens wordt gevorderd. Vermits die laatste bepaling de grondwettigheidstoets heeft doorstaan, kan de vordering niet worden ingewilligd.

Ten aanzien van artikel 27, dat artikel 755 van het Gerechtelijk Wetboek vervangt

B.8.1. Artikel 755 staat de partijen en hun advocaten toe gezamenlijk te besluiten over te gaan tot een schriftelijke rechtspleging, waarbij de memories, nota's, stukken en conclusies op hun initiatief op de griffie worden neergelegd, en de rechter over een termijn van één maand vanaf die neerlegging beschikt om mondelinge opheldering te vragen over punten die hij aanwijst. Het tweede lid van die bepaling, dat bepaalt dat voortaan geen stuk, nota, noch conclusie na die neerlegging kan worden neergelegd, wordt door de verzoekende partijen aangevochten in zoverre het de rechten van de verdediging en het recht op een billijk proces zou beperken en niet in de mogelijkheid voorziet om, conform het artikel 748, § 2, om een nieuwe conclusietermijn te verzoeken indien een stuk of een nieuw en pertinent feit dat rechtvaardigt.

B.8.2. De grieven die worden aangevoerd tegen de bestreden bepaling, die voor alle gedingvoerende partijen geldt aangezien zij gezamenlijk erin hebben toegestemd er hun toevlucht toe te nemen, maken niet van een discriminatie gewag. Indien de grief in verband met het in de bestreden bepaling ontbreken van een verwijzing naar het nieuwe artikel 748, § 2, (A.4.8) wordt opgevat als het aanvoeren van een discriminatie ten aanzien van de partijen die, omdat ze onderworpen zijn aan artikel 748, § 2, de mogelijkheid hebben om een nieuwe conclusietermijn te verzoeken en die welke, conform de bestreden bepaling, tot de schriftelijke procedure overgaan, is zij niet gegrond : aangezien artikel 755 een versnelde procedure vaststelt, die trouwens ruim is verspreid (Memorie van toelichting, *Gedr. St.*, Senaat, 1990-1991, nr. 1198-1, 13), en aangenomen dat de partijen afspreken er een beroep op te doen met kennis van de kenmerken ervan, vermocht de wetgever ervan uit te gaan dat het niet verantwoord was de toekenning van nieuwe termijnen om te concluderen toe te staan.

Om die redenen,

het Hof

verwerpt de beroepen.

Aldus uitgesproken in het Frans, het Nederlands en het Duits, conform artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 29 september 1993.

De griffier,

De voorzitter,

H. Van der Zwalm

M. Melchior